



วิเคราะห์เป้าหมายของพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค An Analytical of Goals of Buddha's Teaching Method in Dighaikāya Mahāvahha

¹พระมหาสุรศักดิ์ ขนติธมโม ²พระเมธีวราญาณ ³จุฑามาศ วารีแสงทิพย์

¹Phramaha Surasak Khantidhammo ²PhraMethivorayan ³Jutamas Vareesangthip.

^{1,2,3}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: p.m.surauk@gmail.com

Received October 16, 2024; Revised January 24, 2025; Accepted: January 25, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสอนในพระไตรปิฎก 2) เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค และ 3) เพื่อวิเคราะห์เป้าหมายพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยทางด้านเอกสาร ผลการวิจัยพบว่า 1) พุทธวิธีการสอนเป็นประมวลหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าในแง่มุมทุกมิติ คือมีวิธีการสอนจากสิ่งที่เข้าใจง่ายไปหาสิ่งที่เข้าใจได้ยาก เป็นเทศนาแบบร้อยกรอง ร้อยแก้วและร้อยกรองผสมกับร้อยแก้ว โดยมีหลักคำสอนแก่บุคคลทุกชนชั้น เต็มไปด้วยสาระสำคัญที่เหมาะสมแต่ละบุคคล 2) พุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค ทรงมีการสอนทั้งพุทธบริษัท 4 จนถึงเทวดา พรหม โดยมีการสอนตามระดับสติปัญญาของผู้ฟัง ซึ่งพุทธวิธีการสอนมีถึง 9 สูตรจาก 10 สูตรเริ่มมหาปทานสูตร โดยทรงมีพุทธประสงค์ต้องการให้พุทธบริษัทเข้าใจ เข้าถึงคำสอนอันประกอบด้วยอุทเทส นิเทศที่เป็นส่วนภาคปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธตามผู้ทรงภูมิรู้และภูมิธรรม 3) วิเคราะห์เป้าหมายของพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค เพราะพระพุทธเจ้าทรงมีเป้าหมายเบื้องต้นคืออนุปพิทกา เป้าหมายท่ามกลาง คือโอวาทปาติโมกข์และเป้าหมายที่สุดได้แก่อริยสัจ ปฏิจจสมุปบาท นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือการดำเนินชีวิตให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม

คำสำคัญ: เป้าหมาย; พุทธวิธีการสอน; ทีฆนิกาย มหาวรรค

Abstract

This article aims 1) to study Buddhist teaching methods in the Tripitaka 2) to study Buddhist teaching methods in the sect. Mahawakha and 3) to analyze the Buddhist goals, teaching methods in the Mahawakha sect. This research is qualitative research. With documentary research. The findings show that 1. Buddha's teaching method is the main process of Buddha's teachings in all dimensions, that is, there is a way to teach from what is understood. Easy to find the hard thing to understand. It is

a sermon in prose, prose, and prose mixed with prose, with the principles of words. Teaching to all classes of people is full of appropriate material for each individual. 2) Buddhist teaching methods in the Maha Vajiralongkorn sect, he taught both Buddhists 4.1 N. to the god and Phrom by teaching. According to the level of intelligence of the audience, there are 9 out of 10 Buddhist teaching methods starting Mahathana Sutra with Buddhists. The intention is to require Buddhists to understand and access the teachings consisting of Uttesthes, which is a parliamentary part. act and reject according to the learned and the learned 3) Analysis of Buddhist goals, teaching methods in the Maha Vajiralongkorn because the Buddha's primary goal is Anu. Puppikatha, the target among them is Ovatapatimokkha, and the ultimate goal is Riyasaka Patichasamubat, leading. develop the quality of life or the conduct of one's life into dual knowledge and virtue.

Keywords: Goal; Buddhism teaching method; Tikhism Maha Vajan

บทนำ

มนุษย์ทุกชนชาติชั้นวรรณะได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม โดยชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นพวก โดยใช้วิธีการสอนด้วยถ้อยคำหรือคำพูดในด้านภาษาของการเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสาร หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทั้งนี้ในเรื่องการพูดด้วยถ้อยคำที่กล่าวออกมาเป็นสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นการสื่อสารที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแทบทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งวิธีการสื่อสารด้วยหลักการพูดเป็นวิธีการสื่อสารที่มนุษย์ส่วนใหญ่ใช้มากที่สุดก่อนเป็นอันดับแรก เมื่อเทียบกับวิธีการสื่อสารแบบอื่น ดังนั้นพฤติกรรมการสื่อสารด้วยวิธีการพูดจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อมนุษย์ทุกประเภทในสังคม แต่วิธีการพูดด้วยรูปแบบการสอนองค์ความรู้ และเกิดมีพัฒนาการใหม่ๆ อยู่เสมอแก่ผู้รับฟัง ทั้งเกิดปัญญาในการสนทนา การแนะนำพร่ำสอน การตอบปัญหาข้อใจเป็นการหลุดพ้นจากอวิชชาไปสู่วิชา เมื่อเป็นเช่นนี้การสอนจัดเป็นวิธีเบื้องต้นของการสร้างความรู้ให้เกิดแก่ผู้รับฟัง เป็นการยกระดับปัญญาของผู้ฟังให้สูงขึ้นไปตามลำดับ ตามวัยและตามประสบการณ์

ทั้งนี้ สมัยที่พระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญเพียรบารมีเป็นพระโพธิสัตว์อยู่นั้นยังได้เปล่งถ้อยคำวาจาซึ่งเป็นคำพูด หรือถ้อยคำเพื่อปรารภนาพุทธภูมิพร้อมกับได้ทรงบำเพ็ญทศบารมีเป็นระยะเวลายาวนานถึง 4 อสงไขยกับแสนมหากัปเพื่อจุดมุ่งหมายของการตรัสรู้หลุดตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 4 ข้อที่ 32 หน้าที่ 40 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) แล้วทรงเผยแผ่ศาสนาธรรมเพื่อชนรื้อสรรพสัตว์ออกไปจากวัฏฏสงสาร ภายหลังจากที่ได้ตรัสรู้พระสัจธรรมแล้ว ทรงอาศัยพระมหากรุณาธิคุณอันยิ่งใหญ่ในหมู่สรรพสัตว์ พระพุทธองค์ทรงเริ่มประกาศพระศาสนาโดยตรัสพุทธพจน์ชื่อธัมมจักกัปปวัตตนสูตร แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ท่านโดยมีพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นปฐมสาวกได้เป็นสักขีพยานต่อการตรัสรู้ธรรมก่อนและได้ตรัสปัจฉิมโอวาทแก่พระสุภทัช ฉะนั้นหลักการที่สำคัญประการหนึ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคง ก็คือการสอน ที่เป็นหลักการพูดอันเป็นเครื่องมือสื่อสาร เพราะคำสอนในพระไตรปิฎกได้มีหลักการสอนที่สำคัญที่เรียกว่า “โอวาทปาติโมกข์” ซึ่งพระพุทธองค์ทรงตรัสแก่ภิกษุทั้งหลายในวันมาฆบูชา ณ เวฬุวันมหาวิหารว่า



“การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย” เป็นต้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 183-184 หน้าที่ 90-91 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สำหรับโอวาทปาฏิโมกข์นี้เรียกว่าเป็นหลักการ อุดมการณ์และวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยเห็นว่าย่อมมีความสมเหตุสมผลซึ่งพระพุทธเจ้าได้วางรากฐานเอาไว้เพื่องานพระศาสนาให้พุทธบริษัทได้ปฏิบัติตนตามแนวทางอย่างแท้จริง

ในการสอนหรือเนื้อหาที่สอนด้วยหลักธรรมย่อมมีการเลือกวิธีการสอนนับเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การสอนโดยเน้นการใช้เหตุผลสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในทุกกรณี กับทุกคน เพื่อส่งเสริมให้การใช้วิธีการใช้เหตุผลนี้แพร่หลายเพื่อจะได้ประยุกต์ใช้ในการแสดงธรรม การเผยแผ่ธรรมให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น เมื่อพูดแสดง ชี้แจงไปแล้ว ผู้ฟังเกิดความเชื่อถือ ฟังพอใจ นำไปปฏิบัติ และจะได้นำไปเผยแผ่แก่ผู้อื่นต่อไป อย่างไรก็ดี เรื่องวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนในพระสูตรต้นตปิฎก เพราะเนื้อหาที่ปรากฏในทีฆนิกาย มหาวรรคนี้ยังเป็นสิ่งที่น่าศึกษาค้นคว้า โดยเป็นเรื่องที่แสดงถึงกระบวนการสอนในช่วงระหว่างของพระสูตร เพราะมีมุมมองเรื่องความทุกข์ เป็นเบื้องต้นของสรรพสัตว์และสรรพสิ่งทั้งมวลต้องประสบอยู่เนื่องนิตย์ตามหลักธรรมชาติ ผู้วิจัยถือได้ว่าเป็นหลักการใหญ่ที่ทำให้สรรพสัตว์มีโอกาสเห็นธรรมมากกว่าเรื่องความสุข เพราะถ้าไม่อาศัยความทุกข์เป็นเหตุหลักแล้ว บุคคลคงไม่มีโอกาสที่จะรู้จักตัวเองและมองตัวเองผ่านเรื่องความทุกข์อะไรเลย ฉะนั้น ถือได้ว่าความทุกข์เป็นวงจรหลักที่ผ่านเข้ามาทางชีวิตและจิตใจของมนุษย์ทำให้เป็นบททดสอบสภาพจิตใจที่ว่าจะต้องอดทนต่อกับสภาพปัญหา สิ่งแวดล้อม และสังคมของแต่ละที่ จึงทำให้ความเข้าใจของบุคคลแต่ละคน ซึ่งมีการแก้ปัญหาที่คำนึงถึงเหตุผลเป็นสิ่งสำคัญ ดังที่ปรีชา ช่างขวัญยืน ได้กล่าวสนับสนุนเรื่องนี้ว่า เมื่อมีปัญหาเราถือว่าการสอนควรมีเหตุผลเป็นเครื่องตัดสินใจ และในแง่ชนิดที่คนเราไม่เห็นพ้องในเรื่องเดียวกัน เพราะคนเราต่างมีเหตุผลเป็นของตนเอง เพราะฉะนั้น จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวมานี้ ได้แสดงให้เห็นถึงสาระสำคัญของเนื้อหาการสอนที่เป็นต้นเหตุ ซึ่งได้นำเอาวิชาที่ว่าด้วยการสอนที่มีเหตุผล อันถือว่าเป็นกฎเกณฑ์เกี่ยวเนื่องการอ้างเหตุผล รวมไปถึงหาหลักฐานเชิงประจักษ์ เป็นหลักฐานมาเพื่อสนับสนุน รวมไปถึงข้อยืนยันว่าสิ่งที่ตนเองให้อธิบายไปนั้น เป็นความจริง มีข้อสรุปที่แท้จริงว่าชีวิตความจริงเป็นอย่างไรบ้าง (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2524)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาสนใจที่จะค้นคว้าถึงการวิเคราะห์เป้าหมายของพุทธวิธีการสอน เนื่องจากเห็นว่าปัญหาที่มาจากการสอนที่ปรากฏในทีฆนิกาย มหาวรรคได้นำเหตุผลที่เป็นหลักคำสอนไปแสดงแก่บุคคลที่แตกต่างกัน ทั้งทางด้านทิฐิ ทั้งด้านวรรณะ เป็นต้น นั้นมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแล้วเป็นเพียงฐานความคิดที่ก่อให้เกิดทิฐิด้านความคิดเท่านั้น มิได้สร้างหลักความจริงให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองเลย ทั้งนี้การวิเคราะห์เป้าหมายของพุทธวิธีการสอนนี้ถือว่าเป็นหลักธรรมที่มีการจัดวางระบบ แบบแผน อันมีวิธีการจัดการปัญหาเรื่องการสอน สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้รู้เท่าทันและรู้จักการวางท่าที อย่างเหมาะสมถูกต้อง แก่ผู้มาศึกษาเล่าเรียน อันจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมด้านวิชาการสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสอนในพระไตรปิฎก
2. เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค

3. เพื่อวิเคราะห์เป้าหมายของพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการเสนอแบบวิธีการศึกษาวิเคราะห์ (Analytical Method) และการศึกษาแบบวิพากษ์ (Critical Analysis) ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากตำราภาษาไทย และภาษาอังกฤษเพื่อศึกษาประเด็นเกี่ยวกับเรื่องวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค และหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องข้องกับเรื่องวิเคราะห์พุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค
2. แยกแยะประเด็นเพื่อศึกษาวิเคราะห์และตรวจสอบเหตุผลที่ใช้อธิบาย
3. วิพากษ์เหตุผลนั้นและนำไปประเมินน้ำหนัก
4. เขียนสรุปผลของการศึกษาด้วยวิธีเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าในการศึกษาพุทธวิธีการสอนในพระไตรปิฎกนั้น ความหมายของพุทธวิธีการสอนด้วยรูปแบบ สันตัสสนา สอนโดยชี้ชัด สมาทปนา สอนโดยชี้ชวนให้ปฏิบัติ สมุตเตชนา สอนโดยเร้าใจให้ปฏิบัติ สัมปหังสนา สอนโดยปลุกใจให้รำลึก การสอนในพระวินัยปิฎก ในส่วนต่อมาเรื่องการสอนจตุมहाปเทศกถา ว่าด้วยมหาปเทศว่าโดยทางพระวินัย มีมหาปเทศเฉพาะในทางวินัยอีก 4 ข้อ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 5 ข้อที่ 305 หน้าที่ 139 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังนี้ 1. สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามว่าไม่ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร 2. สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามว่าไม่ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร 3. สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตว่าควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ไม่ควร ขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร 4. สิ่งใดไม่ได้ทรงอนุญาตว่าควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ควร ขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร ส่วนหลักการสอนตามนัยแห่งพระสูตรตันตปิฎกนี้ สุตตันตปิฎกว่าด้วยพระธรรมเทศนาต่างๆ ไปเป็นโวหารเทศนา คือการแสดงธรรมยกย่ำสำนวนให้เหมาะสมแก่จริตอัธยาศัยของผู้ฟังเป็นยถาภูมิกถา คือการสอนโดยอนุโลมแก่จริตอัธยาศัยของผู้ฟัง ซึ่งมีต่างๆ กันเป็นทีฎฐิตินิเวฐนิกถา คือถ้อยคำที่สอนให้ผ่อนคลายเป็นอธิจิตตสิกขา คือข้อศึกษาเกี่ยวกับสมาธิขั้นสูงเป็นปริยฐานูปหาน คือเครื่องละกิเลสอย่างกลางอันรัดจริงจิต ได้แก่นิรณันตคือกิเลสอันกันจิตมิให้เป็นสมาธิ สุตท้ายหลักการสอนตามนัยแห่งพระอภิธรรมปิฎกนี้ ที่ว่าด้วยเรื่องอภิธรรมปิฎกว่าด้วยธรรมะล้วนๆ หรือธรรมะที่สำคัญเป็นปรมัตถเทศนา คือการแสดงธรรมเจาะจงเฉพาะประโยชน์อย่างยิ่ง ซึ่งเป็นธรรมะขั้นสูงไม่เกี่ยวข้องกับท้องเรื่องหรือโวหาร เป็นยถาธัมมสาสนะ คือการสอนตามเนื้อหาแท้ๆ ของธรรมะ เป็นนามรูปปริจเฉทกถา คือถ้อยคำที่สอนให้กำหนดนามและรูป คือร่างกายจิตใจ เป็นอธิปัญญาสิกขา คือข้อศึกษาเกี่ยวกับปัญญขั้นสูง เป็นอนุสยูปหาน คือเครื่องละกิเลสอย่างละเอียด อันได้แก่ กิเลสที่นอนอยู่ในสันดาน เหมือนตะกอนนอนก้นตุ่ม ไม่มีอะไรมากวนก็ไม่แสดงตัวออกมา

ส่วนลีลานั้นปรากฏพระพุทโธสละได้มีอธิบายลีลาการสอนอย่างละเอียดไว้ในอรรถกถาสมังควลีสินี มีรายละเอียดดังนี้



1) ชี้แจงให้...เห็นชัด (สนทสฺเสสิ) หมายถึง พระพุทธเจ้าทรงชี้แจงให้เห็นประโยชน์ในโลกนี้และโลกหน้า ในโลกนี้คือ การที่ทรงแสดงว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ทรงแสดงชั้นธ ชาติอายุตนะทั้งหลาย ปฏิจสงฺมปาท ทรงแสดงว้กเกิดขึ้นและความเสื่อมแห่งรูปขันธ์ไปจนถึงวิญญวณขันธ์กับลักขณะ 5 รวมเป็นลักขณะ 50 ส่วนในโลกหน้าคือ นรก ตริจฉาน เปรต อสุรกาย ทรงแสดงวิบากแห่งกุศล สมบัติเทวโลก และพรหมโลก

2) ขวนใจให้อายกรับเอาไปปฏิบัติ (สมาทเปสิ) หมายถึง ทรงให้ยึดถือกัลยาณธรรมมีปาริสุทธิศีล 4 ฐตคฺ และกถาวัตถุ 10 เป็นต้น

3) เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า (สมุตเตเชสิ) หมายถึง ให้อาจหาญด้วยดี ให้อุตสาหะยิ่งขึ้นไป พระพุทธเจ้าทรงให้หวาดกลัวซึ่งประโยชน์ในโลกนี้และโลกหน้า ตรัสให้เห็นเหมือนผู้ได้บรรลุแล้ว ประโยชน์ในโลกนี้มีประเภทแห่งกรรมกรรม 32 และมหากย 25 สัตว์ยอมหวาดกลัว และประโยชน์ในโลกหน้า สัตว์ยอมเป็นเหมือนเกิดในนรกเป็นต้นและเหมือนสวยทิพสมบัติในเทวโลก

4) “ปลอบขโลมใจให้สดชื่นร่าเริง (สมปทฺเสสิ) ได้แก่ ให้อารมณ์ด้วยคุณที่ตนได้แล้ว อธิบายว่า ตรัสให้เห็นว่าอนิสงส์มีมาก” (อรรถกถาพระไตรปิฎก ข้อที่ 77 หน้าที่ 101 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560)

วัตถุประสงค์ที่ 2 พุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค พบว่า พุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค โดยการนำรูปแบบพุทธวิธีการสอน ได้แก่ การบรรยาย การสาธิต การแนะนำ การถาม-ตอบ และการสนทนา ที่พระพุทธองค์ใช้มากที่สุดคือ แบบบรรยาย การแนะนำ การถามตอบ ผ่านช่องทางการสื่อสารโดยผ่านอายตนะด้านการฟัง มองเห็นรูป และการถาม-ตอบ เพื่อการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ฟังให้ดียิ่งขึ้นไป ที่ปรากฏในพระสูตรมี 10 สูตร คือ 1) มหาปทานสูตร 2) มหานิทานสูตร 3) มหาปรินิพพานสูตร 4) มหาสุทฺสสนสูตร 5) ขนวกสูตร 6) มหาโควินทสูตร 7) มหาสมยสูตร 8) สักกปัญหสูตร 9) มหาสติปัญฐานสูตร 10) ปายาสสูตร โดยเหตุที่ผู้วิจัยได้ศึกษาพุทธวิธีการสอน จึงทำให้พบว่า 9 สูตรแรกเป็นพุทธวิธีการสอน ส่วนสูตรสุดท้ายเป็นสาวกวิธีการสอน เมื่อจำแนกเรื่องราวในทีฆนิกาย มหาวรรคทำให้พบเรื่องราว เนื้อหาที่น่าสนใจ ได้แก่ อริยสัจ 4 ปฏิจสงฺมปาท เป็นต้น ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ ปัจจุบันคนที่สนใจพระพุทธศาสนา ไม่ว่าพระพุทธศาสนาอย่างสากล อย่างในสังคม เพราะผู้เริ่มศึกษาประวัติของพระศาสดา คือพุทธประวัติก่อน บางคนเริ่มสนใจคำสอนก่อน แล้วมาศึกษาพุทธประวัติและรายละเอียดอื่นๆ ในภายหลัง ประวัติของท่านผู้ก่อตั้งศาสนาส่วนใหญ่มีเรื่องราวแปลกประหลาดที่ต่างกับสามัญชน มีทั้งตำนาน ประวัติศาสตร์ และพงสาวดารเพราะต้องการยกย่องพระศาสดาให้มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษเหนือกว่าสามัญชนแม้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระศาสดาก็พลอยมีลักษณะพิเศษไปด้วย เรื่องไหนจริงเรื่องไหนแต่งเสริมวินิจฉัยได้ยาก สำหรับชาวพุทธ ถ้าหากเริ่มต้นมีความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้วิเศษ ก็มีผลต่อการศึกษารู้อาคสอนต่อไป หรือถ้าหากเริ่มต้นมีความเชื่อว่าพระพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ผู้มีปัญญามาก ก็มีผลต่อการเรียนรู้ต่อไปด้วยเช่นกัน

ความเข้าใจต่อพุทธวิธีการสอนที่ต่างกันนี้เอง ทำให้เกิดลัทธิธรรมที่ทรงแสดงเป็นลักษณะนี้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีคำตอบอยู่ในคัมภีร์ ยุคนี้เป็นยุคข่าวสารถ้าหากชาวพุทธไม่มีความสงสัยไม่ใฝ่รู้อะไรบ้างเลยก็ดูเหมือนว่าจะเป็นคนเคร่งครัดอิงตำรามากเกินไป แต่ถ้าหากมีความสงสัยอยู่บ้าง อย่างน้อยได้ชื่อว่าปฏิบัติตามหลักในกาลามสูตร เป็นคนที่รู้จักคิดไม่ด่วนสรุป สมกับเป็นชาว

พุทธยุคโลกาภิวัตน์ ในพระพุทธศาสนามีการวินิจฉัย 4 แบบ คือวินิจฉัยตามความรู้ วินิจฉัยตามความ
อยาก วินิจฉัยตามความเห็น และวินิจฉัยตามความวิตกการศึกษาเรียนรู้ หากฝืนทำไปโดยไม่ไตร่ตรอง
ไม่พิจารณา ย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อหรือความไม่เชื่อก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ในช่วงชีวิตของคนเรา สิ่งที่เป็นความรู้ความเห็น ย่อมเป็นไปตามวัย พัฒนาไป
ตามอายุ ตามสภาวะความเปลี่ยนแปลง ที่เรียกว่า ประสบการณ์ เมื่อหลายปีก่อนเราเคยมีความรู้
ความคิดเห็นอย่างหนึ่ง ถ้านำมาเทียบกับที่เป็นอยู่ในเวลานี้ จะพบว่าบางทีก็แตกต่างกันมาก จนบางที่
ผู้มีความสนใจจะนำไปศึกษา

พุทธวิธีการสอนด้านประวัติศาสตร์ คือการสอนในมหาปทานสูตร ว่าด้วยประวัติของ
พระพุทธเจ้าในอดีต 6 พระองค์ คือ พระวิปัสสีพุทธเจ้า, พระสิขีพุทธเจ้า, พระเวสสพุทธเจ้า พระกุก
สันธะพุทธเจ้า, พระโกนาคมนะพุทธเจ้า, พระกัสสปะพุทธเจ้า รวมทั้งถึงประวัติของพระโคตมพุทธ
เจ้าของเราด้วยพระสูตรนี้มีข้อความควรทราบ คือ เป็นธรรมดาของพระโพธิสัตว์ที่มี 15 ประการ
ได้แก่เวลาลงสู่พระครรภ์มีสติสัมปชัญญะ อยู่ในพระครรภ์ไม่เปื้อนมลทินประสูติแล้วทรงดำเนินด้วย
พระบาท 7 ก้าวเป็นต้น มีปรากฏในพระสูตรนี้ และคือการสอนในมหาสุทตสนสูตร

พุทธวิธีการสอนหลักธรรมด้านอภิปริชญาและด้านปฏิบัติ คือการสอนในมหานิทานสูตร ว่า
ด้วยปฏิจจสมุปบาท พระอานนตน์ึกว่าปฏิจจสมุปบาทนี้ง่าย พระพุทธเจ้าทรงห้ามมิให้คิดเช่นนั้น แต่
สิ่งที่ลึกซึ้ง หยั่งรู้ได้ยากยิ่ง แล้วทรงแสดงปฏิจจสมุปบาท ทั้งฝ่ายอนโลมและปฏิโลม และการสอนใน
ปายาสสูตร โดยพระสูตรนี้เน้นเฉพาะเป็นสาวกการสอนใน ปายาสิกราชัญญสูตร พระกุมารกัสสปะ
โต้ตอบกับ พระเจ้าปายาสี ผู้ไม่เชื่อเรื่องนรกสวรรค์ หลังจากได้ทดลองพิสูจน์ตามกรรมวิธีต่าง ๆ ของ
ตนแล้ว พระกุมารกัสสปะยกเหตุผลมาชี้แจงจนสามารถทำให้พระเจ้าปายาสีทั้งความเห็นผิดของตนใน
ที่สุด พระสูตรนี้น่าสนใจตรงที่ความสามารถของพระเถระได้หาเหตุผลมาหักล้างฝ่ายที่คัดค้านได้
อย่างคมคาย ควรศึกษาอย่างยิ่ง

พุทธวิธีการสอนเพื่อสังคมชั้นสูง (เทวดา) คือการสอนในชนวสสุต ว่าด้วยพระเจ้าพิมพิสาร
ถูกพระเจ้าอชาตศัตรู โอรสทรมานให้อดอาหารจนสิ้นพระชนม์ไปเกิดเป็นยักษ์ชื่อชนวสสะ คือการ
สอนในมหาโควินทสูตร แสดงถึงโควินทพราหมณ์ปุโรหิตคนสำคัญของพระเจ้าทิสัมปติ แนะนำพระเจ้า
แผ่นดิน จัดระบบการปกครองมาอย่างดี ต่อมาออกบวชสอนแนวทางเข้าถึงพระพรหมแก่ประชาชน
ท้ายพระสูตรพระพุทธองค์ตรัสว่าโควินทพราหมณ์อย่างเก่งก็สอนแค่เข้าถึงพรหม แต่พระพุทธเจ้าทรง
สอนให้เข้าถึงพระนิพพาน สูงกว่าพรหมโลก คือการสอนในมหาสมยสูตร แสดงถึงการประชุมของ
เทวดาทั้งหลายมาเฝ้าพระพุทธเจ้าต่างก็กล่าวคาถาคนละบทแสดงความประพจน์ชอบของพระสงฆ์
และประกาศเข้าถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ คือการสอนในสักกปัญสูตร กล่าวถึงพระอินทร์มาทูล
ถามปัญหา 10 ข้อ ต่อพระพุทธเจ้า เช่น เทวดา มนุษย์ เป็นต้น มีอะไรผูกมัด (ริษยาและความ
ตระหนี่) ริษยาและตระหนี่จากอะไร (เกิดจากสิ่งที่เป็นที่รักและสิ่งที่ไม่เป็นที่รัก) เป็นต้น พระอินทร์
อาศัยปัญญาลิขะคนธรรพ์ เป็นผู้พาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า หลังจากเข้าเฝ้าแล้ว ได้ประกาศตนถึง
พระพุทธเจ้าเป็นสรณะ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า วิเคราะห์เป้าหมายของพุทธวิธีการสอนในที่มนิกาย
มหาวรรคจากการศึกษาวิจัยพบว่าพุทธวิธีการสอนเพื่อการเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนา และพัฒนา
สังคมนั้นรวมไปถึงผู้วิจัยได้พบกับศาสตร์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในที่มนิกาย มหาวรรคนี้ เช่น



ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เป็นต้น เพราะพุทธวิธีการสอนในที่นี้หมายถึง มหาวรรค ทรงมีเป้าหมาย ที่เป็นจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นเครื่องยกระดับจิตใจของผู้ฟังคำสอนให้สูงขึ้น คือพระพุทธเจ้าทรงให้มีการอบรมให้ความรู้ความสามารถด้านธรรมวินัยจนสามารถบรรลุธรรมาภิสมัยจนเป็นที่ไว้วางพระทัย พระพุทธเจ้าทรงให้หลักการและนโยบายการเผยแผ่พระธรรมวินัยว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย

พระพุทธเจ้าทรงมอบอุดมการณ์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ อุดมการณ์อันสูงสุดของภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ อันมีลักษณะที่แตกต่างจากศาสนาอื่น อันอาจเรียกได้กว่าอุดมการณ์ 4 ประการ ได้แก่ (1) ความอดทนอดกลั้นเป็นสิ่งที่นักบวชในศาสนานี้พึงยึดถือและเป็นสิ่งที่ต้องใช้เมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบใจทุกอย่างที่ต้องเจอในชีวิตนักบวช เช่น ประสงค์ร้อนได้เย็น ต้องการเย็นได้ร้อน (2) การมุ่งให้ถึงพระนิพพานเป็นเป้าหมายหลักของผู้ออกบวช มิใช่สิ่งอื่นนอกจากพระนิพพาน (3) ภิกษุและภิกษุณีในพระธรรมวินัยนี้ ไม่พึงทำผู้อื่นให้ลำบากด้วยการทำความทุกข์กายหรือทุกข์ทางใจไม่ว่าจะในกรณีใดๆ (4) ภิกษุในธรรมวินัย

พุทธวิธีการสอนได้มีกระบวนการตามพระไตรปิฎกคือได้วิธีพิจารณาด้วยปัญญา คือ ความรู้ ตน รู้คน และรู้งาน เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ผู้ใคร่ต่อการศึกษาและการเรียนรู้ต้องพัฒนาปัญญาอยู่เสมอด้วยวิธีพัฒนาปัญญา 3 ประการ ดังนี้

1. สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง อันได้แก่ ฟังการอบรม ฟังการบรรยาย ฟังการอภิปราย ฟังการเสวนา ฟังการระดมสมอง

2. จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากความคิดในเรื่องต่างๆ อย่างเป็นระบบถูกต้อง ความคิดอย่างละเอียดลึกซึ้งเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่มากมายและจะมีอีกต่อไป

3. ภาวนามยปัญญา ปัญญาอันเกิดจากการอบรมตนเอง โดยเน้นกระบวนการศึกษาจิตและกายอย่างชัดเจน เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต เมื่อทราบว่าเป็นนายบ่าว ก็ให้การฝึกจิตควบคุมจิต จนกระทั่งมีความสงบ สามารถนำไปตรัสรู้เรื่องราวต่างๆ ได้อย่างแตกฉานเป็นระบบสงบ ไม่วุ่นวาย ทำงานได้ผล มีประสิทธิภาพ มีความสุข ฉะนั้น ผลของกระบวนการของพุทธวิธีการสอน โดยนำพระสูตรมีมหาปทานสูตร เป็นต้น เป็นกระบวนการวิธีสอนเรื่องประวัติของพระพุทธเจ้าโดยมีบริบทแบบจตุราริยสังเขปนี้ใช้อริยสัจ 4 เป็นตัวตั้ง กำหนดว่า (1) ทุกข์ = กำหนดปัญหา (2) สมุทัย = ค้นหาสาเหตุของปัญหา (3) นิโรธ = เก่งวิธีการที่จะแก้ปัญหาคือ (4) มรรค = วิธีปฏิบัติ (ตามที่เก่งเพื่อหนีโรธได้) เพื่อไปสู่การแก้ปัญหาคือ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2547)

เหตุปัจจัยของพุทธวิธีการสอน โดยเหตุที่พระองค์ทรงสอนเรื่องทุกข์เป็นจุดประกายให้บุคคลทั่วไปมีสัมมาทิฐิ ยกระดับเป็นอริยบุคคลคือเป็นพระโสดาบันบุคคล ได้พบกัลยาณมิตร ครูบาอาจารย์และเพื่อนพรหมจรรย์ ได้ดำเนินบนเส้นทางโพธิปักขิยธรรม ด้วยวิริยะและปัญญา ได้ฟังธรรมประกอบด้วยปัญญา 3 และได้เข้าใจกัมมสกลตาญาณ ซึ่งสอดคล้องตามพระไตรปิฎก บุพพนิมิตแห่งมรรค 7 ประการ ได้แก่มีกัลยาณมิตร มีศีล มีฉันทะ ตนที่ฝึกดีแล้ว มีสัมมาทิฐิ ไม่ประมาท และมีโยนิโสมนสิการ

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 จะพบว่า พุทธวิธีการสอนในพระไตรปิฎกมุ่งเน้นที่การชี้แจงให้เห็นชัด ชวนใจให้ยอมรับเอาไปปฏิบัติ เราใจให้อาจารย์แก่กล้า และปลอบชโลมใจให้สดชื่นรื่นเริง สอดคล้องกับพระครูอนุกุลกัลยาณกิจ ได้เสนอพระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมสอนเทวดาเป็นประจำ เพราะตลอดเวลา 45 พรรษาที่ทรงบำเพ็ญพุทธจริยา 3 ประการ คือโลกัตถจริยา จริยาเพื่อประโยชน์ แก่ชาวโลก ญัตตถจริยา จริยาเพื่อประโยชน์แก่พระญาติตามฐานะ และพุทธานุจริยา จริยาที่บำเพ็ญ เพื่อประโยชน์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย โดยได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของพระพุทธเจ้า เพราะใน หลักการเผยแผ่พระศาสนาตามแนวพุทธกิจมีการออกภิกขาจาร การตอบปัญหาเทวดาเป็นต้น เพราะ การนำหัวใจพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “โอวาทปาฏิโมกข์” มีการไม่ทำบาป เป็นต้นนั้น เป็นวิธีการ สอนของพระพุทธเจ้าอันมีลักษณะการสอน 3 ประการ คือสอนโดยการปฏิบัติวัฒนธรรมเดิม สอนโดย การปฏิรูปและสอนโดยการตั้งหลักขึ้นมาใหม่ เช่น การสอนอริยสัจ 4 ประการรวมถึงปัจจุสมุพบาท และอิทัปปัจจยตา ที่ต้องการให้เทวดาซึ่งมีพื้นฐานมาจากมนุษย์ ได้ทำความดีเตรียมตัวไปสวรรค์ทำไม่ ดีไปนรก เพราะเทวดาผู้เสวยสุขอยู่บนสวรรค์มีข้อเปรียบมนุษย์ในด้านอายุทิพย์ วรรณทิพย์เพราะเคย ได้สร้างคุณงามความดีมาครั้งที่เป็นมนุษย์ เช่นพระเจ้าพิมพิสารเป็นสาวกของพระพุทธเจ้าก่อนเมื่อ ครองราชสมบัติได้ทำบุญไว้เป็นอันมากจนได้สำเร็จเป็นโสดาบันแล้ว เมื่อสวรรคตไปเกิดเป็นยักษ์ชื่อ ชวนสกะ ในภพภูมิสวรรค์จาตุมหาราชิกา (พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ, 2557)

วัตถุประสงค์ที่ 2 ความเข้าใจต่อพุทธวิธีการสอนที่ต่างกันไปเอง ทำให้เกิดหลักธรรมที่ทรง แสดงเป็นลักษณะนี้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีคำตอบอยู่ในคัมภีร์ ยุคนี้เป็นยุคข่าวสารถ้าหากชาว พุทธไม่มีความสงสัยไม่ใฝ่รู้อะไรบ้างเลยก็ดูเหมือนว่าจะเป็นคนเคร่งครัดต้องตำรามากเกินไป แต่ ถ้าหากมีความสงสัยอยู่บ้าง อย่างน้อยได้ชื่อว่าปฏิบัติตามหลักในกาลามสูตร เป็นคนที่รู้จักคิดไม่ด่วน สรุป สมกับเป็นชาวพุทธยุคโลกาภิวัตน์ ในพระพุทธศาสนามีการวินิจฉัย 4 แบบ คือวินิจฉัยตาม ความรู้ วินิจฉัยตามความอยาก วินิจฉัยตามความเห็น และวินิจฉัยตามความวิตกการศึกษาเรียนรู้ หากผินทำไปโดยไม่ไตร่ตรองไม่พิจารณา ย่อมมีโอกาสผิดพลาดได้ด้วยกันทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ หรือความไม่เชื่อก็ตาม สอดคล้องกับทรงวิทย์ แก้วศรี ได้เสนอว่าพระพุทธเจ้าครั้งตรัสรู้อนุตรสัมมา สัมโพธิญาณแล้ว ได้เสวยวิมุตติสุขอยู่ภายใต้ต้นศรีมหาโพธิ์ 49 วันแล้วมิได้เสด็จออกไปประกาศพระ ศาสนาทันที เป็นช่วงที่พระพุทธเจ้าทรงคิดวางแผนในการประกาศพระพุทธศาสนาซึ่งหมายถึงการ จัดตั้งพระศาสนา ได้เกิดความดำริในพระทัยว่า ธรรมที่พระองค์ได้บรรลุแล้วนี้ ลึกซึ้ง เห็นได้ยาก รู้ ตามได้ยาก สงบ ประณีต ไม่เป็นวิสัยแห่งตรรก ละเอียด บัณฑิตจะรู้ได้ สำหรับประชาชนที่รื่นเริงยินดี เพลิดเพลินในอภิลักขณ์คือกามคุณ 5 ย่อมเห็นตามได้ยาก อย่างไรก็ตามโดยอาศัยพระกรุณาในหมู่สัตว์ทรง ตรวจดูสัตว์โลกด้วยพุทธจักขุทรงทราบว่ามีสัตว์ทั้งหลายผู้มีกิเลสเล็กน้อยมีกิเลสหนักก็มี มีอินทรีย์แก่กล้ามี อินทรีย์อ่อนก็มี สอนได้รู้ได้ง่ายให้รู้ได้ยากก็มี ทรงเปรียบเวไนยสัตว์เหมือนดอกบัว 3 เหล่าคือดอกที่ จมอยู่ในน้ำ ดอกที่อยู่เสมอน้ำและดอกที่ขึ้นพ้นน้ำ วิธีการดังกล่าวเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากกว่า การใช้หลักการทางพระไตรปิฎก (ทรงวิทย์ แก้วศรี, 2550)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เป้าหมายของพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรคจากการศึกษาวิจัย พบว่าพุทธวิธีการสอนเพื่อการเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนา และพัฒนาสังคมนั้นรวมถึงผู้วิจัยได้พบ กับศาสตร์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในทีฆนิกาย มหาวรรคนี้ เช่น ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมศาสตร์



เป็นต้น เพราะพุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย มหาวรรค ทรงมีเป้าหมาย ที่เป็นจุดมุ่งหมาย ซึ่งเป็นเครื่องยกระดับจิตใจของผู้ฟังคำสอนให้สูงขึ้น คือพระพุทธเจ้าทรงให้มีการอบรมให้ความรู้ความสามารถด้านธรรมวินัยจนสามารถบรรลุธรรมาภิสมัยจนเป็นที่ไว้วางพระทัย พระพุทธเจ้าทรงให้หลักการและนโยบายการเผยแผ่พระธรรมวินัยว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย สอดคล้องกับแหวนทอง บัญคำ เสนอถึงวิธีการสอนแบบบูรณาการ หมายถึง การทำให้หน่วยย่อยๆ ทั้งหลายที่สัมพันธ์ อิงอาศัยซึ่งกันและกัน เข้าร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวกันมีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัวการบูรณาการนั้น เราจะเอาหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งมารวมเข้าในองค์รวมที่มีหน่วยย่อยอื่นก็ได้ หรือจะเอาหน่วยย่อยทั้งหลายที่ต่างแยกกันอยู่มารวมเข้าด้วยกันเป็นองค์รวมก็ได้ เรียกว่า บูรณาการ พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนที่หลากหลายหลายวิธี เช่น วิธีสอนแบบสาธกัจฉา หรือสนทนา วิธีการสอนแบบอนุสาสนี หรือแบบบรรยาย วิธีการสอนแบบปฐกาพยากรณ์ วิธีการสอนแบบนิทานสาธก วิธีการสอนแบบอุปัติการณสาธิต วิธีการสอนแบบให้ลงมือกระทำเอง วิธีการสอนแบบปฏิรูป วิธีการสอนปฏิบัติ วิธีการสอนปฏิฐาน เป็นต้น วิธีการสอนแบบบูรณาการของพระพุทธเจ้ามีประสิทธิภาพว่าการสอนแบบบูรณาการทั่วไป เพราะว่าพระองค์ทรงสอนบูรณาการด้วยการแบ่งผู้ฟังออกเป็นสามกลุ่ม ทรงใช้เนื้อหาหลักสูตรที่เป็นสหบูรณาการ และพหุวิทยาการ ทรงใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ทรงใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอนและทรงสอนให้เกิดผลสำเร็จ และผลอันดีต่อผู้ฟังทุกครั้งการสอน (แหวนทอง บัญคำ, 2555)

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากพุทธวิธีการสอนเพื่อการเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนา และพัฒนาสังคมนั้นรวมถึงผู้วิจัยได้พบกับศาสตร์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในทีฆนิกาย มหาวรรคพบว่า

1. บุคคลิกของผู้สอนประกอบด้วย ความอดทน การมุ่งนิพพาน ไม่ทำให้ผู้อื่นทุกใจ เป็นพระภิกษุ
2. เป้าหมายก่อเกิดปัญญาจากการฟัง จากการคิดและการสงบ
3. วิธีการสอนตามหลักอริยสัจ คือ 1) ทุกข์ = กำหนดปัญหา 2) สมุทัย = ค้นหาสาเหตุของปัญหา 3) นิโรธ = เก่งวิธีการที่จะแก้ปัญหาได้ 4) มรรค = วิธีปฏิบัติ (ตามที่เก่งเพื่อนิโรธได้) เพื่อไปสู่การแก้ไขปัญหาไปตามลำดับ



ภาพประกอบ 1 พุทธวิธีการสอนในทีฆนิกาย

สรุป

ทีฆนิกาย มหาวรรคนี้ เป็นหนึ่งในพระสูตรต้นตอปิฎกเล่มที่ 10 โดยจำแนกพระสูตรออกไปถึง 10 สูตร จัดเป็นคัมภีร์ที่แสดงถึงสาระสำคัญของพุทธวิธีการสอน ได้แก่ คำสั่งสอนเรื่องประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ที่ปรากฏในมหาปทานสูตร แสดงเรื่องหัวใจสำคัญอันลึกซึ้งที่ปรากฏในมหานิทานสูตร แสดงหลักธรรมที่ปกครอง บริหารบ้านเมืองให้อยู่เย็นเป็นสุขตามหลักสามัคคีธรรม รวมไปถึงแหล่งกำเนิดพุทธจริยธรรม ซึ่งมีพัฒนาการร่วมกับศาสตร์ต่างๆ เช่นมิตติสังคม มิตติสังจธรรม มิตติสังเวชนียสถาน มิตติที่ปรากฏในมหาปริณิพพานสูตร แสดงเรื่องเศรษฐกิจ เรื่องเทพเทวดาและพรหมที่ปรากฏในมหาสุทสสนสูตร ขนวงสุตสูตร มหาโควินทสูตร มหาสมยสูตร และสักกปัญหสูตร แสดงเรื่องข้อปฏิบัติที่ทำให้ถึงความดับทุกข์ที่ปรากฏในมหาสติปัฏฐานสูตร ส่วนปายาสีสูตรที่เป็นสูตรสุดท้ายในทีฆนิกาย มหาวรรคนี้จัดเป็นสาวกภาษิต หรือเป็นสาวกวิธีการสอนที่แสดงเรื่องอุปมาอุปไมยถึง 16 ประการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ทิศทางที่เป็นโอกาสเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อทำแผนแม่บทในการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ให้เป็นไปในทิศทางและเป้าหมายเดียวกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสอนธรรมะ โดยการพัฒนาศักยภาพผู้สอนโดยให้ความรู้ 4 ด้าน คือ 1) รู้พระธรรมวินัยให้แม่นยำ 2) รู้วิทยาการสมัยใหม่เพื่อ 3) รู้ด้านภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อเข้าใจฝ่ายเถรวาท มหายาน และวัชรยาน และ 4) รู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อเข้าสู่ชุมชนทรัพย์ทางธรรมและทางโลก ในการพัฒนาตนเองและพัฒนากระบวนการสอนธรรมะในการเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีหลากหลายได้สะดวก เหมาะสม ฉะนั้นคณะสงฆ์ควรมีการประชุมทั้งภิกษุผู้จบเปรียญเอกได้เปิดรับฟังทัศนคติของพุทธบริษัท เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาการสอนธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ในทุกๆ เพื่อฝึกฝน และใช้บุคลากรที่มีความชำนาญชำนาญด้านการใช้สื่อเทคโนโลยีมาช่วยในการสอนพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมี



เป้าหมายของพุทธวิธีการสอน วิธีสอนแบบบูรณาการที่เป็นหัวใจสำคัญคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ที่เป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่อเข้าสู่ความสิ้นทุกข์ โดยนำหลักธรรมของพระสูตรต่างๆ ที่มีเนื้อหา ดำเนินไปตามทางสายเดียว ดังนั้น การสอนที่ดีต้องประกอบไปด้วยผู้สอนต้องทรงไว้ซึ่งภูมิรู้ ภูมิธรรมและภูมิคุณวุฒิ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่าในทีมนิกาย มหาวรรคนี้ ยังมีประเด็นที่น่าศึกษาวิจัยอีกหลายประเด็น ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดกับประเด็นดังต่อไปนี้

1. ศึกษากระบวนการวิเคราะห์เรื่องปฏิจจสมุปบาทในพระสูตรต้นตอปิฎก
2. ศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีการสอนในทีมนิกาย มหาวรรคกับบอภิธรรม
3. ศึกษาหลักคำสอนทีมนิกาย มหาวรรคที่อำนวยความสะดวกและสามารถนำมาประยุกต์ต่อการดำเนินชีวิตในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *รู้หลักก่อนแล้วศึกษาและสอนให้ได้ผล*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระทรวงศึกษาธิการ.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2524). *การใช้เหตุผล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ. (2557). หลักการเผยแผ่กับพุทธวิธีการสอนเทวดาในพระพุทธศาสนาเถรวาท. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทรงวิทย์ แก้วศรี. (2550). การศึกษาวิเคราะห์ในการประกาศศาสนาของพระพุทธเจ้า. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แหวนทอง บุญคำ. (2555). วิธีการสอนแบบบูรณาการของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสนาและปรัชญา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.